

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นลาฐาตุวงศ์ เป็นคัมภีร์นอกพระไตรปิฎก ที่ประพันธ์ขึ้นตามแนวคัมภีร์ประเภทวงศ์ คัมภีร์นี้ปรากฏในหลายชื่อ เช่น นลาฐาตุวงศ์ ลลาฐาตุวงศ์ นลาฎวีส และลลาฎวีส^๑ มีเนื้อหาที่กล่าวถึงตำนานพระนลาฎบรมสารีริกธาตุ และราชวงศ์ของกษัตริย์ลังกาโบราณ ที่ครองแคว้นโรหณะซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของลังกา จากการศึกษาวรรณคดีบาลีลังกา ในสมัยต่าง ๆ G.P.Malalasekera ได้กล่าวว่าตำนานเรื่องนี้ไม่ปรากฏในที่อื่น^๒ โดยเฉพาะมหาวงศ์ซึ่งเป็นหนังสือสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของลังกา

ขณะทำวิจัยอยู่ ผู้วิจัยพบว่าตำนานเรื่องนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือตำนานมูลศาสนา และชินกาลมาลีปกรณ์ด้วย แสดงว่าตำนานเรื่องนี้เป็นที่รู้จักแก่คนไทยมาก่อน พ.ศ. ๑๙๙๙ ซึ่งเป็นปีที่รจนาคัมภีร์นี้ และอาจวินิจฉัยต่อไปได้ว่าคัมภีร์

---

^๑ G.P.Malalasekera, The Pali Literature of Ceylon (Colombo : M.D. Gunasena & Co., Ltd., 1958)p.255

^๒ Ibid., p. 256

นลาภูธาคูวังสะได้แพร่หลายอยู่ในลังกา พม่า และไทยมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๐ แล้ว

แม้คัมภีร์นลาภูธาคูวังสะเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ในหมู่พุทธศาสนิกชนในภูมิภาคนี้ แต่ยังไม่เคยมีผู้ใดนำต้นฉบับที่ปรากฏอยู่ในที่ต่าง ๆ มาตรวจชำระ ผู้วิจัยเห็นสมควรนำมาตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเป็นมา ลักษณะภาษา และส่วนงานการประพันธ์ของคัมภีร์นี้ และแปลเป็นภาษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อตรวจชำระคัมภีร์นลาภูธาคูวังสะ ซึ่งต้นฉบับเป็นภาษาบาลี อักษรขอม อักษรสิงหลและอักษรพม่าให้ได้ฉบับที่ถูกต้องและแปลเป็นภาษาไทย
๒. เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์นลาภูธาคูวังสะ ในด้านความเป็นมา ลักษณะภาษาและส่วนงานการประพันธ์ และแปลเป็นภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้คัมภีร์นลาภูธาคูวังสะจำนวน ๑๐ ฉบับ โดยที่ ๘ ฉบับพบที่แผนกหนังสือโบราณ หอสมุดแห่งชาติ อีก ๒ ฉบับได้จาก Columbo Museum, Columbo เป็นภาษาบาลีอักษรสิงหลและจากสมาคมปิฎกคปิพาทาเป็นภาษาบาลีอักษรพม่า ผู้วิจัยจะตรวจชำระ สอบและแปลคัมภีร์นลาภูธาคูวังสะ วิเคราะห์ลักษณะคัมภีร์โบราณ ขอบกพร่องในการจาร ที่มาของเรื่อง ลักษณะการประพันธ์ ส่วนงานการเขียน และภาษาที่ใช้ในคัมภีร์นลาภูธาคูวังสะ สันนิษฐานสมัยที่แต่งคัมภีร์นี้

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รวบรวมคัมภีร์นลาฏฐาคูว์งสะภาษาบาลีอักษรขอม ที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ต้นฉบับภาษาบาลีอักษรสิงหล จาก Colombo Museum, Colombo และภาษาบาลีอักษรพม่าจากสมาคมปิฎกต์ปิวหา แล้วนำมาปริวรรต เป็นอักษรไทย

๒. ตรวจสอบระสอบเทียบคัมภีร์นลาฏฐาคูว์งสะโดยใช้ฉบับร๑. เป็นหลักในการตรวจสอบ เพราะอ่านง่าย จารตกน้อยและผิดน้อย และมีเนื้อหาสมบูรณ์

๓. แปลคัมภีร์นลาฏฐาคูว์งสะที่ตรวจสอบแล้วเป็นภาษาไทย

๔. ศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์นลาฏฐาคูว์งสะ ในด้านความเป็นมา ข้อบกพร่องในการจาร ภาษาและสำนวนการประพันธ์คัมภีร์นี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๑. ได้คัมภีร์นลาฏฐาคูว์งสะฉบับที่ตรวจสอบแล้ว พร้อมทั้งคำแปลเป็นภาษาไทย

๒. เข้าใจความเป็นมา ลักษณะภาษา สำนวนการประพันธ์ของคัมภีร์นลาฏฐาคูว์งสะ

ต้นฉบับที่พบขณะทำการวิจัย

ในการค้นหาต้นฉบับภาษาบาลีคัมภีร์นลาฏฐาคูว์งสะในที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้พบต้นฉบับภาษาบาลีจารด้วยอักษรขอม ในโบราณที่แผนกงานบริการหนังสือ

ภาษาโบราณในหอสมุดแห่งชาติรวมทั้งสิ้น ๘ ฉบับ และได้ สำเนาไมโครฟิล์มจาก Columbo Museum ประเทศศรีลังกา ๑ ฉบับ และได้มาจากสมาคมปิฎกคปิหวา ประเทศพม่าอีก ๑ ฉบับ เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ เพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงนำมาตรวจชำระด้วย รวม ๑๐ ต้นฉบับ เพื่อสะดวกในการวิจัยผู้วิจัยจึงได้กำหนดอักษรย่อเพื่อเรียกชื่อต้นฉบับ แต่ละฉบับดังนี้

- ร๑. หมายถึงฉบับรดน้ำคำเอก ไม่ประกบงาขาวลายคุณ หึ่ง ๑๐ ชั้น ๔/๑ หมายเลข ๗๒๔๔
- ร๒. " ฉบับรดน้ำคำโท รต. ไม่ประกบเกล็ดหอย หึ่ง ๑๑ ชั้น ๔/๑ หมายเลข ๒๕๕๑
- ล๑. " ฉบับล่องชาดไม่ประกบทาชาดเขียนลายทองตู้ ๑๒๗ ชั้น ๓/๑ หมายเลข ๖๕๕๐
- ล๒. " ฉบับล่องชาด ไม่ประกบธรรมดา ตู้ ๑๒๗ ชั้น ๔/๒ หมายเลข ๖๕๖๐
- ล๓. " ฉบับล่องชาดไม่ประกบทาชาดเขียนลายทองตู้ ๑๒๗ ชั้น ๔/๒ หมายเลข ๖๕๕๔
- ท๑. " ฉบับทองทึบ ไม่ประกบธรรมดา ตู้ ๕๐ ชั้น ๑/๑ น.๗๒๔๔
- ท๒. " ฉบับทองทึบ ไม่ประกบลายกำมะลอ ตู้ ๑๗๑ ชั้น ๒/๒ น.๔๖๔๔
- ท๓. " ฉบับทองน้อย รต. ไม่ประกบลายทองจีน หึ่ง ๑๐ ชั้น ๔/๑ หมายเลข ๒๓๒๒
- ล๔. " ฉบับสำเนาไมโครฟิล์มจาก Colombo Museum ศรีลังกา
- พ๑. " ฉบับของสมาคมปิฎกคปิหวา พม่า

ต้นฉบับเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความยาว ๒ ผูก มีจำนวนใบลานที่ใช้จารผูกละ ๒๓ - ๒๕ ลานโดยประมาณ แต่ละลานกำกับหน้าด้วยตัวอักษร แจกลูกตั้งแต่ ก กา กิ กี่ กุ กู เก ไก โก เกา ก่า กะ ข ขา จิ จี ชุ ชู เข ไช โข เขา ข่า ขะ ส่วนผูก ๒ ก็จะขึ้นต้นด้วย ค คา ทิ ที คุ คู เค ไค โค เกา คำ

คะ และ ม มา มี มี มุ มู เม ไม โม เมมา มา มะ มีอักษรกำกับหน้าด้วย การแจกลูกเหมือนกัน ต้นฉบับเหล่านี้ได้รับการเก็บรักษาไว้อย่างดี โดยมีครวมกันกับคัมภีร์อื่น ที่มีความยาว ใกล้เคียงกัน ประมาณ ๕-๑๐ผูก เป็นหนึ่งมัด โดยมีไม้ประกับหัวหน้า มัดด้วยเชือกแล้วห่อด้วยผ้า และผูกเชือกทับอีกชั้นหนึ่ง ตามแบบการเก็บต้นฉบับโบราณที่เห็นอยู่ทั่วไป

ลักษณะร่วมที่ปรากฏในฉบับต่าง ๆ

ในจำนวน ๑๐ ฉบับนี้ มีลักษณะร่วมกัน ดังนี้

๑. ขนาดลานมีความกว้างยาวระหว่าง ๒ x ๒๑ ถึง ๒ x ๒๓ นิ้ว
๒. ฉบับที่พบในเมืองไทยทั้งหมดจารด้วยอักษรขอมหน้าละ ๕ บรรทัด ลักษณะลานค่อนข้างเก่า
๓. ทุกฉบับไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ผู้จาร และปีที่จาร
๔. จำนวนอักษรที่จารแต่ละบรรทัด มีจำนวนระหว่าง ๗๐ - ๘๐ ตัวอักษร
๕. ลักษณะอักษรที่จาร ส่วนมากจารได้งดงาม ชัดเจน อักษรส่วนใหญ่เป็นเหลี่ยมตามลักษณะอักษรขอมบรรจงในสมัยรัตนโกสินทร์ มีเพียงฉบับ ท๑. ที่จารเป็นตัวกลม
๖. ลักษณะคัมภีร์ที่พบที่แผนกงานบริการหนังสือภาษาโบราณ ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร น่าจะอยู่ในสายเดียวกัน
๗. ลักษณะคัมภีร์ที่พบที่ Columbo Museum ประเทศศรีลังกาและที่ได้จากพม่าน่าจะอยู่ในสายเดียวกัน

ลักษณะของแต่ละต้นฉบับ

ร๑. มีความยาว ๒ ผูกจบ สภาพลานเก่า มี ๕๗ ลานหน้าปกกลาง จารว่า นลาภธาตวงุส ผู้ที่ ๑ จาร ๒๓ ลาน ผู้ที่ ๒ จาร ๒๕ ลาน ลายมือ จารเขียนตัวเล็กเรียว อักษรสวยงาม จารตกจารผิคน้อย เนื้อหาสมบูรณ์

ร๒. มีความยาว ๒ ผูก จารหน้าปกว่า นลาภธาตวงุส ลักษณะลานเก่า ทั้ง ๒ ผูก ผู้ที่ ๑ จาร ๒๓ ลาน ผู้ที่ ๒ จาร ๒๔ ลาน ลายมือจารเขียนตัวใหญ่ อักษรงาม

ล๑. มีความยาว ๒ ผูก หน้าปกจารว่า นลาภธาตวงุส ลักษณะลานเก่ามาก ลายมือที่จารงาม อักษรตัวเล็กกลม มีรอยเกเขียนหลายแห่ง มีตกเติมหลายแห่ง

ล๒. มีความยาว ๒ ผูก ลานค่อนข้างเก่า ใช้จาร ๒๓ และ ๒๕ ลานตามลำดับ อักษรที่จารเล็กงาม อ่านง่าย มีข้อความขาดหายไปหลายแห่งการจารอักษรผิดมีทั้งใช้อักษรเกินเพิ่มเข้ามาและตัดออกไป

ล๓. มีความยาว ๒ ผูก จารผูก ๒๔ ลาน หน้าปกจารว่า นลาภธาตวงุส ลานเก่า ลายมือที่ จารอ่านง่าย แต่มีการจารสลับหน้าสลับหลัง หลายแห่ง มีการช้อนพยัญชนะ ในที่ไม่ควรช้อน

ท๑. มีความยาว ๒ ผูกจบ ใช้จารผูกละ ๒๔ - ๒๕ ลานตามลำดับ หน้าปกจารว่า นลาภธาตวงุส ผู้ที่ ๑ ลานเก่ามาก ลายมือ ที่จารงาม อักษรอ้วน อ่านง่าย มักจารตก ตัวสะกด

ท๒. มีความยาว ๒ ผูกจบ ลานที่จารเก่ามาก ลายมือที่จารไม่งาม อ่านยาก ตัวอักษร ลีบโคง เป็นฉบับที่จารผิดมากที่สุด มีการเขียนแทรกด้วยหมึกหลายแห่ง

ท๓. มีความยาว ๒ ผูก หน้าปกเขียนนลาฎธาคูวงศ์ ลานเก่า แต่ไม่กรอบ ลายมือที่จารไม่งาม ตัวอักษรเรียวมักซ้อนอักษรในคำที่ไม่ควรซ้อน บางตอนอักษรเลือนมองไม่ค่อยชัด

ล๔. มีความยาว ๑ ผูก ใช้จาร ๓๕ ลาน หน้าปกจารว่า นลาฎธาคูวงศ์ ลานค่อนข้างเก่า ลายมือจารงาม มีข้อความเพิ่มเข้ามาในบางตอน คัพท์และไวยากรณ์มีความสมบูรณ์ ฉบับนี้ช่วยในด้านคำคัพท์มาก

พ๑. เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจ มีข้อความบางตอนต่างไปจากฉบับของไทยและลังกา ผู้พิมพ์ไม่บอกสภาพของโบราณและแหล่งที่ได้ คัมภีร์เรื่องนี้มาพิมพ์ ฉบับนี้ใช้ชื่อ "นลาฎธาคูวงศ์" ซึ่งเป็นชื่อที่ตรงกับที่ปรากฏในคัมภีร์คันถวิงสะและต้นฉบับที่ Rhys Davids พบที่หอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ชื่อของคัมภีร์

คัมภีร์เล่มนี้ปรากฏในหลายชื่อ G.P.Malalasekera เรียกคัมภีร์นี้ว่า "นลาฎธาคูวงศ์, และ ลลาฎธาคูวงศ์" เขากล่าวเพิ่มเติมว่าอาจเรียกคัมภีร์นี้สั้น ๆ

ว่า นลาฏวัส หรือ ลลาฏวัส ก็ได้ หากพิจารณาในแง่การออกเสียง น กับ ล มีการเปลี่ยนแปลงเสียงแทนกันได้ในระบบเสียงของภาษาบาลี เช่น คำว่า นกุล กับ ลกุล และความหมายของคำทั้งสองนี้เหมือนกัน แต่ นลาฏ พบเฉพาะใน คัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา ส่วน ลลาฏ ซึ่งเป็นรูปที่กลายมาจาก รราฏ พบในคัมภีร์สันสกฤตและคัมภีร์บาลี จะเห็นได้ว่า ลลาฏ ที่พบในคัมภีร์บาลี เป็นอิทธิพลของภาษาสันสกฤต

ในคัมภีร์คันถวียงสะ ให้ชื่อคัมภีร์นี้ว่า นลาฏธาควุสวณณา ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับต้นฉบับที่ Rhys Davids^๕ พบที่หอสมุดแห่งชาติ ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส แต่ G.P.Malalasekera กล่าวว่า นลาฏธาควุสวณณาเป็นอรรถกถาของคัมภีร์นลาฏธาควุสสะ ขณะทำการวิจัย ผู้วิจัยได้คัมภีร์นี้ต้นฉบับภาษาบาลีอักษรพม่าของคัมภีร์นลาฏธาควุสมา ในชื่อว่า "นลาฏธาควุสวณณา" เมื่อนำไปเทียบกับฉบับของลังกาซึ่งใช้ชื่อว่า นลาฏธาควุส พบว่ามีเนื้อหาและการเรียงประโยค เหมือนกัน จากหลักฐานนี้ แสดงให้เห็นว่า การใช้ นลาฏธาควุส โดยหมายเอาคัมภีร์เดิม และนลาฏธาควุสวณณา หมายเอาอรรถกถา ตามที่ G.P.Malalasekera กล่าว จะถือเป็นเกณฑ์ไม่ได้

ในการตรวจชำระนี้ ผู้วิจัยใช้ชื่อในภาษาบาลีว่า "นลาฏธาควุส" และใช้ชื่อในภาษาไทยว่า "นลาฏธาควุสสะ" ด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ

^๕ Ibid., p. 255.

๑. คำว่า นลาภ มีใช้ในคัมภีร์บาลีเท่านั้นไม่ปรากฏในคัมภีร์ใด ๆ ของสันสกฤต ส่วน ลลาภ แม้จะมีใช้ในคัมภีร์บาลี แต่ก็มีใช้ในคัมภีร์สันสกฤตด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า นลาภ

๒. คำว่า นลาภธาตุวิส มีความหมายชัดเจนอยู่ในตัวว่าเป็นคัมภีร์เดิม มีใช้หรือรรดกตา ที่เขียนขึ้นมาอธิบายคัมภีร์นี้ในภายหลัง

บทปณามคาถา

ต้นฉบับภาษาบาลีคัมภีร์นลาภธาตุวิสทั้งหมด ที่นำมาตรวจชำระพบว่า มีลักษณะบทปณามคาถาที่ต่างอยู่ดังนี้

๑. ทุกฉบับที่ได้จากแผนกหนังสือโบราณ หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ขึ้นต้นบทปณามคาถาว่า

นโม ตสฺสตุ

สมุพฺพุทฺทมคฺคฺลํ สุตฺถํ	เสฏฺฐํ นาทมนุตฺตรํ
นมสฺสึตฺวาน ปวกฺขามิ	ธาคฺควํสํ สุกํ ปิยํ
ตฺถิกฺขตฺตุมคฺมา นาโถ	ลฺงกาทีปํ มโนรมํ
สตุตฺตานํ หิตํ อิจฺจนฺนโถ	สาสนสฺส จิรญฺฐิติกํ ฯ

๒. ฉบับที่ได้จาก Columbo Museum ขึ้นต้นบทปณามคาถาว่า

นโม ตสฺส ภควโถ	อรโหโถ	สมฺมาสมุพฺพุทฺธสฺส
สมุพฺพุทฺทมคฺคฺลํ สุตฺถํ	ธมฺมํ	สงฺฆํ อนุตฺตรํ
นมสฺสึตฺวาน ววกฺขามิ	ธาคฺควํสฺส	ปฺปกาสนํ

ติกุขตุตุมคมา นาโถ ลุงกาที่ปี มโนรม
 สตุตานัน หิต อิจุณโต สาสนสฺส จิรฎฐิติกํ ฯ

๓. ฉบับที่ได้จากพม่า ขึ้นต้นบทปณามคาถาว่า

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
 สมฺพุทฺธมคฺฉํ สุทฺธํ ธรรมํ สงฺมํ อนุตฺตรํ
 นมสฺสิตฺวาน ปวฺกขามิ ธาตุวํสปกาสกํ

ตถาคตคฺมโน

ติกุขตุตุม คมา นาโถ ลุงกาที่ปี มโนรม
 สตุตานัน หิต อิจุณโต สาสนสฺส จิรฎฐิติกํ ฯ

จากหลักฐานนี้ จะเห็นว่าสามารถแบ่งบทปณามคาถาของคัมภีร์นี้ออก
 เป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้ นโม ตสฺสตุตฺ ๗ และกลุ่มที่ใช้ นโม ตสฺส
 ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ผู้วิจัยพบว่า บทปณามคาถากลุ่มแรกมักจะพบ
 ในต้นฉบับภาษาบาลีที่มีอยู่ในเมืองไทยเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า บทปณามคาถาแบบ
 นี้เป็นลักษณะของคัมภีร์บาลีในเมืองไทย

คำลงท้ายคัมภีร์

ต้นฉบับที่ผู้วิจัยพบทั้งหมด เมื่อตรวจดูคำลงท้ายคัมภีร์พบว่ามี ๓ กลุ่มคือ

๑. ต้นฉบับที่ได้จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานครซึ่งอาจแยก
 เป็นอีก ๒ กลุ่ม คือ

ก. กลุ่มที่ลงท้ายคัมภีร์ว่า นิพพานปัจจุโย ปริโม สุขโ
 นิพพาน โหติ ฯ อิมิ ลลาฏฐาตุปรณัม ลิจิตฺวาน ตปิฏกธโร อนาคตเต ภวิสฺสตี ฯ
 ซึ่งพบในฉบับ ร๑ ร๒ ล๑ ล๓ ท๒

ข. กลุ่มที่ลงท้ายคัมภีร์ว่า อิมิ ลลาฏฐาตุปรณัม ลิกุจิตฺวา
 ตปิฏกธโร อนาคตเต ภวิสฺสามิ ซึ่งพบในฉบับ ท๑ ท๒ ล๒

๒. ต้นฉบับที่ได้จากศรีลังกา มีคำลงท้ายเป็นคาถาดังนี้

อเนน ปุณฺณกมุเมน ลัสนฺนุโต ภวากเว

สพฺพคฺคต ปณฺชิโต โหมิ สาริปุคฺคโตว ปณฺณวา

อริเมทสฺส พุทฺธสฺส ปพฺพชิตฺวาน สาสเน

นิพฺพานํ ปาปณฺติวา มุญฺเจมิ ภวพฺพุชฺฉนํ

อเนน เม สพฺพภวากเวทํ ภเวยฺยเมกนฺตปรนฺนํ

กุสิ พฺลิจฺเจว สติ มติ จ กสิทฺธิ สนฺเตทฺธิ สทา สมํกุสิ

ปณฺณวณฺตานิ อคฺคโค ภวตฺถุ ลิตฺถิรฺรตฺถุ ฯ

๓. ต้นฉบับที่ได้จากพม่า มีคำลงท้าย ว่า

นลาฏฐาตุสวณฺณนา สมคฺคตา ฯ

การแบ่งกลุ่มต้นฉบับ

ต้นฉบับคัมภีร์นลาฏฐาตุว้างสะทั้ง ๑๐ ฉบับ ที่นำมาตรวจชำระนี้มีเนื้อ
 หาส่วนใหญ่เหมือนกัน ทั้งการใช้คำและการวางประโยค มีเนื้อหาบางส่วนที่ต่าง

กันในปริเฉทที่ ๑ และปริเฉทที่ ๒ ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้คัมภีร์นี้แบ่งเป็น ๒ สายอย่างชัดเจน นอกจากนี้ มีข้อแตกต่างที่เกิดจากข้อบกพร่องในการจาร เช่น จารตก จารเกิน จารสระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว จารสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น เป็นต้น ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

จากลักษณะที่ปรากฏในฉบับต่าง ๆ สามารถแบ่งคัมภีร์นี้เป็น ๒ สายคือ

สาย ก. ได้แก่ ต้นฉบับคัมภีร์นลาภูธราชูวงศ์วังสะฉบับ ร๑, ร๒, ล๑, ล๒, ล๓, ท๑, ท๒, ท๓. ซึ่งมีลักษณะการจารตก การใช้คำศัพท์ การใช้คำผิดเหมือนกันดังนี้

๑. การจารข้อความบางตอนตก เช่น

อุปมตฺโต โหหิติ วตุวา (๘๒๗)

เทถาติ วตุวา สพุเพปิ (๗๘)

ต้นฉบับสาย ก. ทุกฉบับจารข้อความนี้ตกเหมือนกัน

๒. ใช้คำผิดเหมือนกัน เช่น

มโนรมฺ เป็น มโนรมุํ (๘๓๓)

ปุรตฺถิมาภิมุโข " ปุรตฺถาภิมุโข (๒๓)

พฺนุณาคาเร " พฺนุณคเต (๑๐๖๓)

มุสฺวาทาติ " มุสฺวาทฺนุติ (๑๔๑๘)

๓. ใช้ข้อความบางตอนต่างจากสาย ข. เหมือนกัน เช่น

กริสฺสามิตี อาห (๑๗๖๘)

อิทมาห (๑๗๖๗)

อติมนิรมํ ลุงกาทีปํ ติกุขตุํ อากโต (๑๘)

ส่าย ข. ได้แก่ ต้นฉบับ ล๔, พ๑ ซึ่งมีลักษณะที่เหมือนกันดังนี้

๑. มีข้อความเพิ่มเข้ามาหลายตอนเหมือนกัน เช่น

โพธิ์ ปตุวาน สมุพฺพุโ	โพธิมุเล นราวสโก
นีสิติวาน สตฺตานํ	ปฏิทีรํ ตโต อกา
ตโต ปุพฺพุตฺเร รุควา	ปลุลงฺกอิสเก ชิโน
อนิมิเสน เนตุเคน	สตฺตาหํ ตํ อฺทิกุขยิ ฯ(๑๓๓)

ฯลฯ

มหากสุสปเถโร โส	ภิกฺขุสงฺฆมฺปรุกฺขโต
เอกํลํ จิวรํ กตุวา	ปกฺคเหตุวาน อญฺชลิ (๕๘๑)

ฯลฯ

๒. ใช้บทปณามคาถาเหมือนกันว่า

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

๓. ใช้คำศัพท์ที่แตกต่างจากส่าย ก. หลายแห่ง เช่น

มหนฺตํ โสมนสุลํ เป็น สุขโสมนสุลํ (๑๘๖)

สปริวาเรหิ " สปริวาโร (๑๘๕)

อาราธิต " อาบาจิโต (๔๐๕)

ฯลฯ

มีข้อสังเกตว่า ต้นฉบับสายนี้มีเนื้อหาบางตอนเพิ่มเข้ามาในปริเฉทที่ ๑ และปริเฉทที่ ๒ เหมือนกัน ยาวกว่าสาย ก. เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่เพิ่มเข้ามานี้ พอสันนิษฐานได้ว่า ในต้นฉบับนลาฎธาตุวงศ์ที่แพร่หลายอยู่ในประเทศ ศรีลังกา ได้มีการแต่งเนื้อหาบางส่วนเพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าชาวลังกา เชื่อว่าพระนลาฎธาตุประดิษฐานอยู่ที่คิสมมหาวิหาร ในศรีลังกาคอนาได้ ผู้ที่ศรัทธาในพระบรมธาตุองค์นี้จึงแต่งเนื้อหาเพิ่มเติม เพื่อบรรยายเกียรติคุณของพระบรมธาตุ ส่วนต้นฉบับของคัมภีร์นี้ที่แพร่หลายอยู่ในเมืองไทย ไม่เป็นที่สนใจของแก่คนไทยมากนัก เนื่องจากคนไทยรู้จักพระธาตุองค์นี้น้อย จึงไม่ปรากฏว่ามีการแต่งเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ที่มาของคัมภีร์นลาฎธาตุวงศ์

ก. ที่มาทางด้านผู้แต่งและสมัยที่แต่ง

เนื่องจากต้นฉบับตัวเขียนภาษาบาลีฉบับต่าง ๆ ของคัมภีร์นลาฎวงศ์ ที่ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบชำระนั้น ไม่มีฉบับใด บอกชื่อผู้แต่ง สถานที่แต่ง และสมัยที่แต่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอาศัยการสันนิษฐาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และข้อสันนิษฐาน ของนักปราชญ์ท่านอื่น ๆ มาประกอบด้วย Geiger กล่าวว่าคัมภีร์นี้เป็นคัมภีร์สมัยใหม่ แต่งขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ร่วมสมัยกับคัมภีร์คันทวงศ์^๕ เหตุผลนอกจากนี้เขาไม่ได้ให้ไว้ ในขณะที่

^๕ Geiger, Wilhelm. Pali Literature and Language (Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, 1986) p. 48

G.P.Malalasekera กล่าวว่า แต่งในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ เมื่อดูจากสำนวน การแต่งที่คล้ายกันกับคัมภีร์ยุคนั้น^๖ แม้จะมีความเห็นต่างกันในเรื่อง ระยะเวลา ที่แต่งแต่ทั้งสองท่านก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า คัมภีร์เล่มนี้มีการแปลเป็นภาษา สிंहลด้วย ในภาษาสิงหลคัมภีร์นี้มีชื่อว่า "ธาคุวัส"^๗ ในงานของเขานั้น G.P.Malalasekera ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าฉบับภาษาสิงหลมี ๕ ปริเฉทเหมือน กัน แต่มีรายละเอียดมากกว่าฉบับภาษาบาลีในส่วนของ การเสด็จลงภาคครั้งที่สาม ของพระพุทธเจ้า หากดูจากข้อมูลของท่านผู้นี้ แสดงว่ามีการแต่งเพิ่มเติมในฉบับ สิงหล ในส่วนของผู้แต่งและสถานที่แต่ง ทั้งสองท่านไม่ได้ให้ความเห็น

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ G.P. Malalasekera ในประเด็นเวลาของการ แต่ง จากการศึกษาคัมภีร์ที่แต่งในเมืองไทย ผู้วิจัยพบว่า มีคัมภีร์ ๒ คัมภีร์ที่กล่าว ถึงตำนานพระนลาฏ คือตำนานมูลศาสนาและชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่แต่ง ในศตวรรษที่ ๒๐ ถ้าเป็นดังนี้ ตำนานเรื่องพระนลาฏ ก็ได้มีแพร่หลายอยู่แล้วใน เวลานั้น

แต่ปัญหามีว่าเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทั้งสามนั้นกับที่ปรากฏในคัมภีร์ นลาฏธาคุวัสะนั้นอันไหนน่าจะ เก่าและอันไหนน่าจะใหม่กว่ากัน

ผู้วิจัยได้นำข้อความจากตำนานมูลศาสนา ในส่วนที่กล่าวถึงตำนานพระ นลาฏ ซึ่งเป็นภาษาไทยเหนือ เปรียบเทียบกับข้อความที่กล่าวถึงตำนานเดียวกัน ในคัมภีร์นลาฏธาคุวัสสะ พบว่าการดำเนินเรื่องในตำนานมูลศาสนานั้นเป็นการ นำตำนานพระนลาฏมาแล้วแล้วอธิบายขึ้นเป็นตอน ๆ จนจบเรื่อง ในตำนานมูล

^๖ G.P. Malalasekera, The Pali Literature of Ceylon, p. 256.

^๗ Ibid., p. 48.

ศาสนาจึงยืดยาวกว่าในคัมภีร์นลาภูธาตฺวังสะ ส่วนในคัมภีร์นลาภูธาตฺวังสะคำเป็น
เรื่องกระชับ ไม่มีการอธิบายเพิ่มเติมอย่างคํานานมูลศาสนา จากลักษณะการ
คำเนนเรื่องนี้ คัมภีร์นลาภูธาตฺวังสะน่าจะเก่ากว่า และน่าจะ เป็นแหล่งข้อมูลให้
กับผู้แต่งหนังสือคํานานมูลศาสนาในที่สุด

เมื่อผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาของคัมภีร์นลาภูธาตฺวังสะ โดยตลอดพบว่าปริเฉท
ที่ ๑, ๒, ๓ กล่าวถึงการเสด็จลึงกา ๓ ครั้งของพระพุทธองค์ การเสด็จปรินิพพาน
คํานานพระนลาภูธาตฺว ส่วนปริเฉทที่ ๔, ๕ เป็นคํานานราชวงศ์ของกษัตริย์ลึงกาที่
ครองแคว้นโรหณะ และมีส่วนสำคัญในการประดิษฐานพระนลาภูธาตฺว

จากการศึกษาวรรณคดีบาลีของลึงกา G.P.Malalasekera
กล่าวว่า ไม่พบคํานานที่กล่าวถึงกษัตริย์ราชวงศ์นี้ในที่อื่น ๆ เช่น มหาวงศ์ เขา
จึงได้สรุปไว้ใน Pali Literature of Ceylon ว่า คํานานนี้เป็นคํานาน
ท้องถิ่นที่เล่าถึงเหตุการณ์ในแคว้นโรหณะนี้^๔

แคว้นโรหณะนี้เข้ามามีบทบาทครั้งสำคัญที่สุดต่อประวัติศาสตร์ลึงกา คือ
เมื่อเกิดจลาจลใน พ.ศ. ๑๕๓๖ กองทัพของพระเจ้าราชราชะที่ ๑ แห่งราช
วงศ์โจฬะ เข้ายึดเมืองอนุราชปุระได้ หลังจากได้ยึดครองแล้ว พวกโจฬะได้
ย้ายเมืองราชธานีจากอนุราชปุระ ไปอยู่ที่เมืองโปโลนารูวะ ส่วนพระเจ้า
มหินทะที่ ๕ เมื่อพ่ายแพ้แก่พวกโจฬะแล้ว ได้หลบหนีไปอยู่ที่แคว้นโรหณะ
จนมีราชวงศ์สืบสายมาจน พ.ศ. ๑๕๔๘ สมัยของพระเจ้าวิชัยพาหุที่ ๑ ทรงชนะ
และยังโปลอนารูวะ จากพวกโจฬะ ได้สำเร็จ (พ.ศ. ๑๖๑๓) และครอง

^๔ Ibid., p. 256.

เมืองโปลินารูวะ พร้อมกันนั้นพระราชพระองค์นี้ ทรงขอพระสงฆ์จากพม่า เพื่อมาฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกา สร้างวัดพระทันตธาตุ ส่งราชทูตไปบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่พุทธคยา และการแข่งคัมภีร์ ทางศาสนาก็น่าเป็นส่วนหนึ่งของกระแสการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในสมัยนี้ จะเห็นว่าแคว้นโรหณะ เข้ามามีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ของลังกาที่ยาวนานที่สุดก็คือช่วง พ.ศ. ๑๕๓๖ - ๑๖๑๓ จากข้อมูลนี้ เป็นไปได้ว่าคัมภีร์นลาฎวังสะแต่งขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗ นี้

ข. ที่มาทางด้านเนื้อหาและเรื่องโดยย่อ

เนื้อเรื่องของคัมภีร์นลาฎวังสะมี ๕ ปริเฉท แต่ละปริเฉทพรรณนาเรื่องตรงตามชื่อที่ปรากฏในตอนจบปริเฉทและเนื้อเรื่องจบบริบูรณ์ในแต่ละปริเฉท ผู้เขียนตั้ง นโม หนึ่งจบ ในตอนแรกแล้วต่อกด้วยบทปณามคาถา สรรเสริญพระพุทธพระธรรม และพระสงฆ์ ๑ คาถา จากนั้นอีกหนึ่งคาถากล่าวถึงการเสด็จลังกา ๓ ครั้งของพระตถาคต เพื่อประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคง ซึ่งคาถานี้ถือได้ว่าเป็นอาร์มภคาถา จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนนำเนื้อเรื่องมาจากหลายแหล่งด้วยกัน ซึ่งจะเสนอเรื่องโดยย่อและกล่าวถึงที่มาเป็นปริเฉทไปดังนี้

ปริเฉทที่ ๑

มีชื่อว่า ตถาคตัสสาคมโน กล่าวถึงการเสด็จลังกาทั้ง ๓ ครั้งของพระศาสดา ครั้งที่ ๑ เสด็จไปปราบพวักขั และทรงแสดงธรรมแก่ขัษและเทวดา พร้อมทั้งประทานพระ เกศธาตุไว้ ณ ลังกาทวีป ครั้งที่ ๒ ในพรรษาที่ ๕ เสด็จไปโปรดพญานาคลุมหฺลานที่ท่าสงครามแย่งชิงบัลลังก์แก้วกัน ครั้งที่ ๓ ในพรรษาที่ ๘ เสด็จโปรดสุนนาคราช ให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

ที่มาของเนื้อหา

มหาขันธกะ มหาวรรค วินัยปิฎก, พุทธวงศ์ ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎก,
มหาวิงสะ ปริเฉทที่ ๑ มหิยังคณาคมนะ นาคทีปาคมนะและกัลยาณิอาคมนะ

ปริเฉทที่ ๒

มีชื่อว่า คตาคตัสส ปรินิพพุตาทิกาโร กล่าวถึงการปรินิพพานของพระ
พุทธเจ้า การจัดพิธีถวายพระเพลิงพุทธสรีระและการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ
แก่เจ้าผู้ครองนครทั้ง ๘

ที่มาของเนื้อหา

มหาปรินิพพานสูตร ทีมนิกาย มหาวรรค สุตตันตปิฎก

ปริเฉทที่ ๓

มีชื่อว่า ธาตุปรมูปราภตา กล่าวถึง ตำนานพระนลาฎที่เก็บรักษาไว้
หลายชั่วอายุคน จนมีการนำไปประดิษฐาน ณ ลังกาทวีปในสมัยพระเจ้าเทวานัม
ปิยติสสะ

ที่มาของเนื้อหา

สมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัยปิฎก ภาค ๑, มหินทาคมน นาม
ปริเฉทที่ ๑๓ แห่งมหาวิงสะ

ปริเฉทที่ ๔

มีชื่อว่า ปกิณณกถา กล่าวถึงอดีตชาติของพระเจ้ากากัณณติสสและ
ตำนานราชวงศ์ของกษัตริย์แห่งแคว้นโรหณะ ลังกาทอนใต้

ที่มาของเนื้อหา

ตำนานที่มีการเล่าสืบ ๆ กันมาในภาคใต้ของศรีลังกา "

ปริเฉทที่ ๕

มีชื่อว่า ธาตุนิธานาธิกาโร กล่าวถึง การเตรียมสถานที่ประดิษฐาน
พระนลาฏ การสร้างห้องเก็บพระธาตุ ปาฏิหาริย์ของพระนลาฏและการประดิษฐาน
พระนลาฏ

ที่มาของเนื้อหา

ปริเฉทที่ ๑๓ ธาตุนิธาน นาม แห่งมหาวิงสะ

ลักษณะพิเศษของการจารภาษาบาลีในฉบับต่าง ๆ

๑. จารพยัญชนะ ฦ, ฐ ที่มีไขพยัญชนะซ้อน แทนด้วย ค, ฦ และ
ฦ, ฐ แทนด้วยค, ฦ เช่น

จิรวุฐิติกั

เป็น

จิรตุถิติกั

(๑๑)

" G.P. Malalasekera, The Pali Literature of Ceylon,
p. 255

ปฐมยาม	"	ปถมยาม	(๒๓)
ปฏิมณทิต์	"	ปติมณทิต์	(๒๔)
ปติภูจิตฎฐาเน	"	ปติตถิตตฎฐาเน	(๖๗)
ฐีโต	"	ถีโต	(๖๘)
ยถารฐาเน	"	ยถาถาเน	(๘๑)
ฐเปตฺวา	"	ถเปตฺวา	(๘๒)
๒. วรรณคดี พยัญชนะ ซ้อน ตามตัวเดียวกัน เช่น			
อชฺฌานี	"	อชฺฌานี	(๔๔)
วชฺฌกั	"	วชฺฌกั	(๑๐๗๘)
วชฺฌมานกจฺจายาย	"	วชฺฌมานกจฺจายาย	(๓๒๐๒)
ฉณเวเสน	"	ฉณเวเสน	(๒๒๗๑)
อชฺฌเตยฺย	"	อชฺฌเตยฺย	(๒๘๐๓)
๓. ไม่นิยมแปลงนิกคหิตเป็นพยัญชนะท้ายวรรณคดีเมื่อมีพยัญชนะตามมา เช่น			
สงฺสรวฏฺเฎปิ	"	สํสรวฏฺเฎปิ	(๑๔)
ลฺงกาทีป	"	ลํกาทีป	(๗)
สงฺคามํ	"	สํคามํ	(๑๔๐)
สงฺกมุปี	"	สํกมุปี	(๒๗๕)
ภิกฺขุสงฺฆมุปี	"	ภิกฺขุสํฆมุปี	(๔๑๕)
ทิพฺพตฺตริยสงฺคีติโย	"	ทิพฺพตฺตริยสํคีติโย	(๔๕๔)
สงฺเขยฺยปฺปณฺณเณ	"	สํเขยฺยปฺปณฺณเณ	(๖๐๑)
อายุสงฺขาเร	"	อายุสํขาเร	(๗๓๕)
มหาสงฺฆมรฺกชิตฺตฺเถรสฺส	"	มหาสํฆมรฺกชิตฺตฺเถรสฺส	(๘๐๑)
ธาคฺคฺปรมฺปราย	"	ธาคฺคฺปรํปราย	(๑๐๒๖)
๔. สระ อี มักจารเป็นสระ อี, สระ อุ มักจารเป็นสระ อุ เช่น			
ลฺงกาทีป	"	ลฺงกาทีป	(๖๔)
วิตินาเมตฺวา	"	วิตินาเมตฺวา	(๒๕)

ภិតลิตา	"	ภិតลิตา	(๘๕)
ลีเลส	"	ลีเลส	(๑๐๐)
ลีสมุปรามลิตวา	"	ลีสมุปรามลิตวา	(๑๐๖)
อสีติหตุถ์	"	อสีติหตุถ์	(๑๓๐)
นีสีทิตวา	"	นีสีทิตวา	(๑๔๖)
ปสีทิตวา	"	ปสีทิตวา	(๑๕๕)
ปตุตจวีรมาทาบ	"	ปตุตจวีรมาทาบ	(๒๐๘)
ปฐวี	"	ปถวี	(๒๓๑)
๕. สระ อุ มักจารเป็น สระ อุ เช่น			
พหูปการต์	"	พหูปการต์	(๓๘)
อวิทฺุเร	"	อวิทฺุเร	(๓๖)
ถุปรารามเจตียฎฐาเน	"	ถุปรารามเจตียฎฐาเน	(๒๕๑)
บุช	"	บุช	(๓๒๖)
วุสเมตฺวา	"	วุสเมตฺวา	(๖๔๑)
ธาคฺสุ	"	ธาคฺสุ	(๖๘๔)
ติปิฎกภิกฺขุนญจ	"	ติปิฎกภิกฺขุนญจ	(๑๕๗๔)
ถุพทาน	"	ถุพทาน	(๒๐๑๗)
จตุส	"	จตุส	(๒๐๓๖)
บุชารณฺท	"	บุชารณฺท	(๒๕๕๘)
ยุส	"	ยุส	(๑๓๑๗)
วิยฺุหิตฺวา	"	วิยฺุหิตฺวา	(๒๘๘๐)

ลักษณะภาษาที่ปรากฏในคัมภีร์นลาภูธาคูวงศ์

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าภาษาบาลีที่ปรากฏในคัมภีร์นลาภูธาคูวงศ์ มีลักษณะบางประการ ที่น่าสนใจ สมควรกล่าวถึง ดังนี้

๑. การเรียงประโยค ส่วนใหญ่เรียงประโยคถูกต้องตามกฎเกณฑ์ วากยสัมพันธ์ภาษาบาลี เช่น

ทุตियคมเน ปน โหธิโต ปญจเม วสุเส เขตวนมหาวิหาเร วสนุโต
จุโรทรมโหทรมาตุลภาคิเนยฺยานัน นาคานัน มณีปลุลงกั นิสฺสาย สงฺคามัน ปจฺจุปฺภูจิตฺ
ทิสฺวาสบิ ปตฺตจิวรมาทาย จิตฺตมาสฺสส กาทิปฺภุขอุโปสททิวเส นาคทึบิ คนฺตุวา
เตลลํ สงฺคามมชฺเฒ อากาเส นิสฺสิทิตฺวา อนุธการมกาสิ ฯ (๑๒๘)

๒. เสนอเรื่องตามแนวอรรถกถา โดยการนำคำถาหนึ่งบาทมาตั้ง แล้วบรรยายเรื่อง เช่น

ติภฺขตุตฺตุมคฺมา นาโถ ลฺงกาทึบิ มโนรมิ
สตุตฺตานัน หิตมิจฺจนฺโต สาสนสฺส จิรฺภูจิตฺกั ฯ

ติภฺขตุตฺตุมคฺมา นาโถติ อนนตฺตฺเค สํสารวฺภูเฏ ปรีนาเมตฺวา. (๑๕)

๓. นิยมใช้คำสมาส เช่น

จุโรทรมโหทรมาตุลภาคิเนยฺยานัน (๑๑๘)

พหุภิกฺขุภิกฺขุณีอุปาสกอุปาสิกาทือริยคณเสวิโต (๑๕)

สญฺจนฺนสฺกโสปาณปฺสาทิตสมตฺติตฺติกเปยฺยา (๑๘๑)

สุรมณียสึตลมธโรทกสฺพลลฺลปฺพุพฺพลชาริตนาเนาวิวิจิตฺตสาลสฺลล

จฺมฺปากาโสกรุกฺขนาคฺรูกฺขาทึหิ (๑๕๒)

อุทกปฺพุพฺลเกลาสฺกฺภฺปิภาคเจติยิ (๒๒๗)

สี่ลาจารสมาธิสมาบัติปฏิลฑลทูลดพิภุญญาปฏิสมุภิตปุตเตหิ (๓๕๐๑)
 อลิตุยานุพยณชนพยามปฎภาทวตตีสมหาปฐิสลภขณวิจิตต์ (๒๕๑)
 อติทุเรจจาสนนอุปริวาทอนุนตปฐปเทสอติสมมุขอติปจจา (๔๘๗)
 มุคตกลาปโมลมถกวิจิตตสุวณณปฎฎานิ (๒๕๗๑)

๔. วางกิริยาหลักไว้หน้าเครื่องหมายคำพูด เช่น

โส ปน อิจฺจจาราภิกุโต จินฺเตสิ สจายํ มหาสมโณ อิมสฺส
 สมากมสฺส มชฺเฒ ปาฏิหาริย์ กเรยฺย ลากสกุกาโร มม ปริหายิสฺสตีติ ฯ (๕๓)

ตโต ราชา อุตฺตโน ภคินิยา โสเมเทเวีย จ ภาคินเวยฺยสฺส
 คิริอภยรณฺเญ จ สาสนํ เปเสสิ เสว ธาตุนิธานํ กริสฺสาม เสนงุคํ คเหตุวา
 อาคจฺจณาติ (๒๔๗๖)

ตํ สุตฺวา ราชา เสนางุคปริวฺโต สยเมว คนฺตุวาปิ โคเฒ
 ปฎฐาเปตฺุ อสกุโกนฺโต เอวํ อธิฐฺฐาสิ ยถิ อิมสฺสมิ ฐาเน ธาตุ
 ปติฐฺฐาเปตพฺพา ภเวยฺย โคเฒา อฎฐหิตฺวา คจฺจคฺคฺติ ฯ (๒๐๕๓)

๕. ใช้กิริยา ตฺวา บังคับคุมพากย์ เช่น

วิสฺสุภุมฺมเทวปฺตฺโต ตถาคตสฺส สรีรฺูปมาณํ รตนโทณิ มาเปตฺวา
 วิสฺสุทฺทกปฺปาเสหิ ตถาคตสฺส สรีรํ เวชฺเชตฺวา รตนโทณิยํ ปกฺขิปีตฺวา
 คนฺธเตลฺลํ ปุเรตฺวา อญฺญา ย รตนโทณิยา ปิหิตฺวา สพฺพคนฺธทารุจิตฺตํ
 กตฺวา ฯ เขภฺยุเขน พฺหุ เทวตาโย โลหิตจฺนฺทนมฎฺกิกายो อาทาย จิตฺกายํ
 ปกฺขิปีตฺวา อคฺคิ ณาเปตฺุ นาสกุขิสุ ฯ (๕๕๘)

๖. เรียง สทุธิ คัพท์ไม้แน่นอน บางทีไว้หลัง บางทีไว้หน้าค่านาม เช่น

โส เสรุนคเร ลีวรญโญ ตเถว สาสน์ เปเสตุวา สยมปิ อตุตโน
 วิชิตเต เบน มบุห์ หตุตโต อนุตมโส เอกกรีสมตฺตกมุปี เกริญจาราเปลิ ฯ (๓๒๕๔)

วุตฺตปฺปกาเรหิ มหาชเนหิ สทุธิ เจตยญฺฐานันฺ คนฺตุวา มหาภิกฺขุสงฺมํ
 คเหตุวา วนฺทิตฺวา อญฺฐาลิ ฯ (๒๕๐๗)

๗. ใช้สังขยาไม้แน่นอน บางแห่งถูกต้องตามกฎเกณฑ์ภาษาบาลี บาง
 แห่งไม่ถูกต้อง เช่น

จกฺขุมนฺตสฺส ภควโต สารีริกํ อญฺฐโทณมตฺตํ สุวณฺณาฬิกาย
 เอกสฺตอญฺฐวิสฺติ นาฬิกา อเหตุ ฯ (๖๕๔)

อญฺฐวิสฺเอกสฺต-   วิหารญฺจ มหารหํ
 วิหารเทวียา สทุธิ   การาราเปลิ มหายโส (๓๕๔๗)

เอกสฺตอญฺฐวิสฺติ   ในประโยคแรกควรเป็น อญฺฐวิสฺเอกสฺตํ จึงจะถูก
 ต้องตามกฎเกณฑ์ภาษาบาลี

ข้อบกพร่องที่พบในการตรวจชำระ

ในการตรวจชำระคัมภีร์นลาฎธาคูวีส ผู้วิจัยได้พบข้อบกพร่องต่าง ๆ
 ซึ่งแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ

ก. ข้อบกพร่องที่เกิดจากการจาร

๑. จารติดกันเป็นพืด ทำให้ผู้อ่านแยกคำลำบาก ซึ่งบางครั้งทำให้
วินิจฉัยคำ และข้อความผิดพลาด

๒. จารผิด เนื่องจากตัวอักษรคล้ายกันเพราะมีการคัดลอกกันมา ผู้ลอก
ไม่ชำนาญภาษาบาลี จึงลอกตามความเข้าใจ เช่น

ต/ค เช่น

สมุพทุหมคฺล	"	สมุพทุหมคฺล	(๑)
วิภาคาย	"	วิภาคาย	(๒๐๒๕)
โคเณ	"	โคเณ	(๒๐๔๘)
หตุติโคปเก	"	หตุติโคปเก	(๒๐๘๔)
คิวกุฐี	"	คิวกุฐีย	(๑๑๗)

จ/ป เช่น

อิจฺฉาจาราภิภูโต	"	อิจฺฉาจาราภิภูโต	(๕๘)
มณิปลุลงฺก	"	มณิจุลุลงฺก	(๑๓๘)
อุทกปริยนต์	"	อุทก จริยนต์	(๒๒๔)
ปุชาวิทฺธาเนหิ	"	จุธาวิทฺธาเน	(๘๔๖)
ภุมิปปเทเส	"	ภุมิจเทเส	(๕๐๕)
ปริกฺขิปาเปตฺวา	"	จริกฺขิปาเปตฺวา	(๑๐๙๑)

น/ท เช่น

นาคคุครสโกชน	"	นาคคุครสโกชน	(๒๕๐๐)
วิหารทกฺขิโณทก	"	วิหารนกุขิโณทก	(๓๑๑๖)

ท/ธ เช่น

ปภินฺนปภิสฺมุภิโท	"	อุภินฺนปภิสฺมุภิโท	(๗๔๔)
อุทฺทริตฺวา	"	อุทฺทริตฺวา	(๖๘๔)

ปฐาวิชาเนน	"	ปฐาวิทาเนน	(๘๔๖)
อาโลกิตมุตฺถน	"	อวโลกิตมุตฺถน	(๒๔๑๔)
สทฺทชาย	"	สทฺททาย	(๑๘๕๑)
ฐ/ถ	เช่น		
อธิฏฐหีสฺ	"	อธิตฺถหีสฺ	(๕๗๔)
ปติฏฐาเปสฺสติ	"	ปติตฺถาเปสฺสติ	(๑๘๕๐)
อตฺถริตฺวา	"	อฏฐริตฺวา	(๔๔๘)
ฐเปตฺวา	"	ถเปตฺวา	(๑๘๘๑)
ฐานัน	"	ถานัน	(๑๙๐๖)
พี/ล	เช่น		
ปญฺจจตุตาฬีสวสฺसानิ	"	ปญฺจจตุตาฬีสวสฺसानิ	(๔๔๙)
สฺวณฺณนาฬิกาย	"	สฺวณฺณนาฬิยา	(๖๕๒)
อตุตฺตราสาฬุหนกฺขตฺเตน	"	อตุตฺตราสาฬุหนกฺขตฺเตน	(๖๕๕)
เสตฺถุฏฐานาปพาฬิมยานิ	"	เสตฺถุฏฐานาปพาฬิมยานิ	(๒๔๐๔)
จฺฬามณฺเฑติเย	"	จฺลุลามณฺเฑติเย	(๒๘๓๑)
ฉฬภิญฺโญ	"	ฉลภิญฺโญ	(๗๖๕)
ป/ม	เช่น		
ยมกสาลาณมนฺตเร	"	ยปกสาลาณมนฺตเร	(๓๘๔)
ปติฏฐาเปสฺสติ	"	มตติตฺถาเปสฺสติ	(๓๓๗)
ชานาเปสฺสตีติ	"	ชานาเมสฺสตีติ	(๔๑๖)
อนฺธการมกาลิ	"	อนฺธการปกาลิ	(๑๔๗)
ณ/น	เช่น		
ฉวิจฺมมมฺสณฺหารุฏฺฐิ-	"	ฉวิจฺมมฺนฺหารุฏฺฐิ-	(๕๘๕)
คหณตฺถาย	"	คหณตฺถาย	(๒๕๙)
ปจฺจเวกฺขณ	"	ปจฺจเวกฺขเนน	(๓๒)
อินฺทมาณฺวิกา	"	อินฺทมาณฺวิกา	(๓๖๔)

ภาคินเอบุบปุโต	"	ภาคินเอบุบปุโต	(๒๗๘๗)
เอราวณหฤทธิขันธ์	"	เอราวณหฤทธิขันธ์	(๒๘๐๒)
จ/ธ เช่น			
จรณินโท	"	จรณินโท	(๓๑๖)
จุมมขันธ์	"	จุมมขันธ์	(๕๖)
ฎ/ต เช่น			
จิรฎฐิติกัม	"	จิรตฺฐิติกัม	(๑๑)
ปาฎิหาริยสหัสسانی	"	ปาติหิรียสหัสسانی	(๔๘)
ปติฎฐิตฎฐาเน	"	ปติฎฐิตตฺถาเน	(๖๗)
ปติฎฐิตา	"	ปติตฺถิตา	(๑๐๐)
ปฎิยาเทตฺวา	"	ปติยาเทตฺวา	(๑๓๔๕)

๓. จารสระผิดเสียงยาวจารเป็นเสียงสั้น บางทีจารเป็นสระอื่น เช่น

อ/อา เช่น			
ปาณาโกฎิณั	"	ปาณาโกฎิณั	(๕๕)
อิ/อี เช่น			
ลฺกาทิปปิ	"	ล็กาทิปปิ	(๗)
วิตินาเมตฺวา	"	วิตินาเมตฺวา	(๒๕)
ราสิฎฺฐตา	"	ราสิฎฺฐตา	(๘๕)
คิริทิปปิ	"	คิริทิปปิ	(๕๐)
สีเลสุ	"	สีเลสุ	(๑๐๐)
เอ/โเอ เช่น			
ทิมสาโล	"	ทิมสาเล	(๓๓๑)
อ/อิ เช่น			
ปรินิพุพายิ	"	ปรินิพุพาย	(๔๗๒)
อ้/อ เช่น			

เสຍยุ	"	เสຍยุ	(๔๕๐)
อุ/อุ เช่น			
วูปสเมตฺวา	"	วูปสเมตฺวา	(๖๔๑)
ธาตฺติ	"	ธาตฺติ	(๗๑๒)
อา/โอา เช่น			
ภริญฺจาราเปสิ	"	ภริญฺจโรเปสิ	(๘๕๙)
อ/อิ เช่น			
สนฺติเก	"	สนฺตเก	(๙๒๕)
เอ/โเอ เช่น			
มเหสิ	"	อโหสิ	(๑๔๗๙)
อุ/โอุ เช่น			
โอสีทาเปตฺวา	"	อุสีทาเปตฺวา	(๑๕๕๔)
อิ/เอ เช่น			
โอลอกิตฺกฺขณฺเนยฺว	"	โอลอกิตฺกฺขณฺเนยฺว	(๒๖๓๙)
อ/อุ เช่น			
ชีวิตุ	"	ชีวิท	(๑๙๗๘)
อิ/อ เช่น			
หิมวฺนฺต	"	หิมวฺนฺติ	(๒๓๒๒)
อา/อิ เช่น			
ปาฏิหาริยสฺสฺสฺสานิ	"	ปาฏิหิริยสฺสฺสฺสานิ	(๕๔)
อา/อ เช่น			
มโนสิลาตเล	"	มโนสิลตเล	(๒๙๒)
อา/อ เช่น			
มหาวาลุกฺกฺคาบ	"	มหาวาลุกฺกฺคาบ	(๑๘๔๓)
๔. จารพิต เรื่องตัวสะกด เพราะความเคยชินในการจาร		เช่น	
ทฺท/ทฺธ เช่น			

อุปทุตฺตา	"	อุปทุตฺตา	(๗๐)
สมุทุตฺตริตฺวา	"	สมุทุตฺตริตฺวา	(๔๐๓)
มทุเทนฺตฺตา	"	มทุตฺตริตฺวา	(๒๐๓๕)
ทุธ/ทุท เช่น			
ลทุธ	"	ลทุท	(๒๔๘๒)
พทุธารมฺมณปีติ	"	พทุทธารมฺมณปีติ	(๑๑๐๓)
นุธ/นุท เช่น			
อินุทมาณวีกา	"	อินุทมาณวีกา	(๓๖๔)
คนุโธทเกณ	"	คนุโททเกณ	(๑๕๕๗)
ณฺณ/นฺน เช่น			
สวานนุตฺตริยภูต	"	สวานนุตฺตริยภูต	(๓๐๔)
ชฺณ/ชฺช เช่น			
ปฏิบัติชฺชิตฺวา	"	ปฏิบัติชฺณิตฺวา	(๒๐๕๑)
นิมุชฺชิตฺวา	"	นิมุชฺณิตฺวา	(๒๖๕๐)
ฏฐ/ตฺถ เช่น			
ปฏฐจปติฏฐิตฺเตน	"	ปฏฐจปติตฺถิตฺเตน	(๒๘๖๐)
ตฺถุโฐ	"	ตฺถุโถ	(๓๓๕๕)
จิรฏฐิติก	"	จิรตฺถิติก	(๑๑)
ตฺถ/ฏฐ เช่น			
วิตถารโศ	"	วิฏฐารโศ	(๒๓๕๒)
๕. จารผิต	เพราะช้อนอักษรในที่ไม่ควรช้อน		
ช/ชฺช เช่น			
อชฺชปาลนิกุโรธมฺมเล	"	อชฺชปาลนิกุโรธมฺมเล	(๓๐)
ปุชฺชตฺวา	"	ปุชฺชตฺวา	(๒๘๕)
ต/ตฺต เช่น			
อมตฺตราน	"	อมตฺตฺตราน	(๔๓)

ภิตลิตา	"	ภิตฺลิตา	(๘๕)
ป/ปป เช่น			
สหปติมหาพรหมณ	"	สหปฺติมหาพรมนา	(๓๕)
ย/ยย เช่น			
มลยเทวดเถรี	"	มลฺยฺยเทวดเถรี	(๑๕๐๙)
สยมฺปิ	"	สยฺยํปิ	(๒๔๘๘)
๖. จารผิด เพราะไม่ซ้อนอักษรในที่ที่ควรซ้อน			
กุก/ก เช่น			
ปกุกโกสาเปตฺวา	"	ปกโกสาเปตฺวา	(๑๐๓๖)
อนุกุกกเมน	"	อนุกกเมน	(๑๒๙๕)
ชฺช/ช เช่น			
สมฺปชฺชชีสุ	"	สมฺปชชีสุ	(๑๕๔๒)
สมาปชฺชิตฺวา	"	สมาปชิตฺวา	(๒๖๔๗)
พพ/พ เช่น			
นิพฺพตฺติ	"	นิพตฺติ	(๓๕๕๐)
นิพฺพตฺเตตฺวา	"	นิพพเตตฺวา	(๓๕๖๔)
ตฺต/ต เช่น			
เอตฺตกํ	"	เอตกํ	(๓๑๑๕)
อปฺปมตฺตา	"	อปฺปมตา	(๓๐๙๙)
ปญฺจจตฺตาฬีส	"	ปญฺจจตาลีส	(๔๔๙)
กตฺตพฺพํ	"	กตพฺพํ	(๓๑๑๓)
คฺค/ค เช่น			
ปริคฺคเหตฺวา	"	ปริคเหตฺวา	(๒๒๙๙)
ปริคฺคณฺหิตฺวา	"	ปริคฺคณฺหิตฺวา	(๒๒๔๙)

จุด/ฉ เช่น

อิจุดถ	"	อิฉถ	(๗๕)
สมุปฏิบัติ	"	สมุปติฉิ	(๓๓๕๗)
๗. จารผิด เพราะไม่ใช่ นิคฺคหิตานที่ที่ควรวใส่ เช่น			
คมนสงฺวิธานนุคเร	"	คมนํ สงฺวิธานนุคเร	(๑๙๒)
มหาภินิภุขมนํ นิภุขมิตฺวา	"	มหาภินิภุขมน นิภุขมิตฺวา	(๕๔๗)
ธาคฺวุสํ	"	ธาคฺวุสํ	(๖๐๕)
ธาคฺ	"	ธาคฺ	(๖๒๗)
เอกํสํ	"	เอกํส	(๗๖๒)
รตนมณฺฑปํ	"	รตนมณฺฑป	(๘๖๐)
บาวซีวํ	"	บาวซีว	(๑๑๕๖)
๘. จารผิด เพราะใส่ นิคฺคหิต ในที่ที่ไม่ควรวใส่ เช่น			
อุทกปริยฺนตํ	"	อุทกํ ปริยฺนตํ	(๒๒๔)
สตุตฺรตนมยํ	"	สตุตฺรตนํมยํ	(๒๓๕๖)
บสฺกฺลปฺคฺตสฺส	"	บสฺกฺลปฺคฺตสฺส	(๔๕)
ปาริฉตฺตกมฺมุเล	"	ปาริฉตฺตกํมุเล	(๒๓๙๐)
รตุตฺสฺวณฺณมยํ	"	รตุตํ สฺวณฺณมยํ	(๒๓๙๓)
ผุสฺสตีเทวํ	"	ผุสฺสตีเทวี	(๒๔๓๕)
มหาโพธิมณฺฑลํ	"	มหาโพธิมณฺฑล	(๒๔๔๙)
คปฺสฺสกลฺลิกานํ	"	คปฺสฺสํ กลฺลิกานํ	(๒๔๖๖)
เทวานมฺปิยติสฺสฺสรณฺโณ	"	เทวานมฺปิยติสฺสํ รณฺโณ	(๑๒๒)
๙. บกพร่องในการลอกคำ บางทีก็เกิน บางทีก็ตก เช่น			
๙.๑ ลอกสระตก			
ปจฺจฺคฺคฺนฺตฺวา	"	ปจฺจฺคฺนฺตฺวา	(๒๖๗๕)
ปญฺจางฺกิกคฺคฺริยํ	"	ปญฺจางฺกคฺคฺริยํ	(๓๒๑๗)
ปรินฺทฺยฺชิ	"	ปรทฺยฺชิ	(๓๕๕๕)

สุปฺพิตานิ	"	สุปฺพิตานิ	(๔๘๖)
ปรินิพฺพายิ	"	ปรินิพฺพายิ	(๕๓๔)
ธนฺฎกาเรหิ	"	จธฺฎกาเรหิ	(๕๙๙)
๕.๒ ลอกสระเกิน			
อหนฺทานิ	"	อหนฺวานิ	(๓๐๑๒)
ธาตฺคฺพฺภโต	"	ธาตฺคฺพฺภโต	(๓๐๔๕)
โสณฺฑิยฺมคฺตฺเถ	"	โสณฺฑิยฺมคฺตฺเถ	(๕๙๑)
ปญฺจวณฺณานิ	"	ปญฺจวณฺณานิ	(๘๓๗)
ติกฺขณฺสรํ	"	ติกฺขณฺสรํ	(๑๓๙๕)
กิฬาทานํ	"	กิลาทานํ	(๑๕๐๑)
ปริหรณฺคฺตฺถาย	"	ปริหรณฺคฺตฺถาย	(๑๙๘๓)
ภริยา	"	ภริยา	(๑๗๑๘)
จินฺตฺติคฺกฺขณฺเฆยว	"	จินฺตฺติคฺกฺขณฺเฆยว	(๒๘๘๐)
๕.๓ ลอกพยัญชนะตก			
อปฺปริมาณา	"	อปฺปริมา	(๒๙๕๔)
วิษฺฐลฺตานิ	"	วิษฺฐลฺตา	(๒๙๔๔)
นิลฺรํสิโย	"	นิลฺสิโย	(๒๙๘๑)
คฺมิสฺสามิ	"	คฺมิสามิ	(๓๐๒๒)
ทฺลลภํ	"	ทฺลภํ	(๓๐๓๒)
วิหรณฺโต	"	วิหรณฺโต	(๓๑๕๗)
โสณฺนคฺเร	"	โสณฺนคฺเร	(๓๑๖๔)
คฺทาหาเปตฺตฺวา	"	คฺทาหาเป	(๓๑๗๐)
๕.๔ ลอกพยัญชนะเกิน			
สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตา	"	สพฺพาลงฺการมรปติมณฺฑิตา	(๓๒๑๖)
สมฺคฺคฺคฺโต	"	สมฺคฺคฺคฺโต	(๓๒๔๗)
ปฺรชํ	"	ปฺรชํ	(๓๒๙๗)

เอกสตกหาปณ	"	เอกสูสตกหาปณ	(๓๔๐๕)
อุทกกากั	"	อุทกกากาน	(๓๔๕๓)
อายาจิต	"	อายากาจิต	(๓๖)
พหุุปการต	"	พหุุปการต	(๓๘)
อมตฐาน	"	อมตุดฐาน	(๔๓)

๑๐. จารศัพท์ผิดเพราะไม่รู้ความหมายหรือเพราะความพลั้งเผลอ เช่น

อนัตตฤทเท	"	อนัตตเต	(๖๒)
ติกุขตุตุมคมา	"	ติกุขตุตุมคมา	(๖)
มโนรม	"	มโนรมม	(๘)
อุปทตดา	"	อุปทตดา	(๗๐)
นีสสาย	"	ทิสสาย	(๑๓๕)
สนตูปิโต	"	สมนตูปเปตวา	(๑๖๐)

ข. ข้อบกพร่องทางภาษาและไวยากรณ์

๑. เรื่องกาล มักใช้กริยาปัจจุบันกาลกับเหตุการณ์ในอดีตกาล เช่น

โส ปน อปรภาเค วฑฺฒนโต ทารเกหิ สทฺธิ กิฬฺนโต
 ปตฺตปุณฺเณ วาลุกกตฺตํ ปจิจฺฉวา ทารกา อิเม สมณฺหาติ วฑฺฉวา ปฏิปาฏิยา
 นิสฺสาเปตฺวา ทานํ ทสฺสสามิตฺติ วฑฺฉวา กิฬฺทานํ เทติ (๑๕๐๑)

ตทา ตสฺมึ सालวเน มหาอริฏฺฐตฺเรสฺส วเส มหามหินฺทตฺเตโร นาม
 เอโก เตโร อตุถิ ฯ โส สญฺฐิมตฺเต ภิกุชฺช คเหตุวา วิหฺรติ ฯ ตํ ทิสฺวา
 อิริยาปเต ปสนฺโน เตโร เอวมาท อยฺย คุมฺหากํ อิมสฺมึ सालวเน วิหฺร
 กริสฺสามิตฺติ ฯ (๑๗๖๘)

เนื้อหาตอนนี้เป็นอดีตนิทานควรรใช้อดีตกาลตลอด

๒. เรื่องวจนะ มีการใช้กริยาเอกพจน์กับประธานที่เป็นพหูพจน์ เช่น

เทวดา ตสฺมี สมากเม อตุตโน กุลุกตฺเถโร อทิสฺวา อมหากํ
 กสฺสปตฺเถโร กุทินฺติ โโอลเกนฺโต อตุตโน ปริวาเรหิ ปญฺจมตฺเตหิ
 ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ มคฺคํ ปฏิปนฺโนติ ญตฺวา ยาว เถโร อิมสฺมี อสมฺปตฺโต
 จิตกํ ตาว มา ปชฺชลิตฺติ อธิฏฺฐหฺสิ ๗ (๕๗๔)

๓. การเรียงคำคุณศัพท์ ไม่เรียงไว้หน้าคำนามที่ขยาย เช่น

โส อตุตโน โอลโลกิตฺกฺขณฺเวยว นิสินฺนฏฺฐานโต วุฏฺฐาย จิวโร
 ปารุปีตฺวา มหาภิกฺขุสงฺมํ วนฺทิตฺวา ฉฬภิกฺขุญฺเฒ มหาจีณาสโว จตฺตถฺชฌานํ
 สมากปชฺชิตฺวา ตโต วุฏฺฐาย ปฐวียํ นิมฺมุชิตฺวา ภูมินฺทรนาควิมาเน
 ปาตุโรหสิ ๗ (๒๖๕๒)

ตสฺส จินฺติตฺกฺขณฺเวยว ธาตุกรรมทกโต นภฺคฺคฺนตฺวา อากาเส
สตุตตาลปฺปมาเณ ฐตฺวา ฉฬพณฺณรฺสิโย วิสฺซเชสิ ๗ (๒๘๘๔)

ประโยคแรกควรเป็น ...โส ฉฬภิกฺขุญฺเฒ มหาจีณาสโว อตุตโน ...

ประโยคหลังควรเป็น ...สตุตตาลปฺปมาเณ อากาเส ฐตฺวา...

๔. การเรียงอวตฺตคกมฺม ในประโยค เช่น

ปฺนทิวเส สมากนฺตฺวา สตุตทาหํ มหาทานํ ทตฺวา สตุตเม ทิวเส

มหาภิกษุสงฆ์ สติจิรวุฒินกสาฎก ปณิต โภชน ทตวา เถรสสุ สุนติก
 อากโต (๓๓๕๑)

ในกรณีที่มี อุตตกมม ช้อนกัน ๒ คำขึ้นไปควรรใช้ จ คัพทควบ
 เป็น สติจิรวุฒินกสาฎก จ ปณิต โภชน จ ทตวา...

๕. การเรียงค่านามทุติยาวิภคตีทนต์ติยาวิภคตี เช่น

จรโก กุฎิโต นิภุมิตวา ตั วนุทิตวา หตุถโต ปตุต คเหตุวา
 อห ปเวเสตวา ปิฎฐะ นิสิตาเปตวา อตุคณา ฐปิฎฐานโต ปนสผล
 คเหตุวา ยุต ปตุเต ปุเรตวา ปฏิกุคทาเปลิ ฯ (๑๓๓๔)

สาวโก เตลล์ วจน์ สุตวา อยุย ตุมหากั หตุเถ ปุพพานิ
 จุฬามณีเจติย ปุเชตวา อุมหากั อยุยานโต ปุพพานิ คเหตุวา คจจนถาติ
 วตวา (๒๘๒๗)

๖. การเรียงกริยาอาชยาดสองตัว ในประโยคเดียว เช่น

ราชา เอว ชาตคพุเก ปุชวาวิชานัน สุวิกตุต สุมโนรม์ การาเปตวา
 เถเรน สทฐี กเถลิ ฆนุเต ชาตคพุเก มยา กตุตพหุ นิฎฐาปิต ... อยุยา ปน
 เกสชาตโย คเหตุวา อากจจนตุติ ติสสุตเถรสสุ ภารมกาสิ ฯ (๒๔๕๗)

ราชา คีวาย มาลาทาเม พนุชาเปตวา เอว จินุเตลิ ยทิ
 ปน ภควโต นลาฎฐาตุ... วิจริตวา จตุสุ ทิสาสุ สยนตุติ อธิฎฐหิตวา ปุริเส
 อาณาเปลิ ฯ (๒๐๐๕)

กเถลี ในประโยคแรก และ จินุเตลี ในประโยคหลังควรเปลี่ยนเป็น
กเถตวา และ จินุเตตวา

๗. ใช้กิริยาเกินความจำเป็น เช่น

นาคราชา ปจจุคนุตวา ปฏิสนุถาริ กโรนุโต เถเรน สทุธิ
กเถลี กสุมา อยุย อาคโตลีตี ฯ วุตเต เอมมาท ติโลกนาคสุส อมูหากิ
สมุมาสมพุทธุสสุส เกสธาตุนิ อตถาย อาคโต คยุหิ สนุติเก รูปิตธาตฺโย ปปญฺจ
อกตวา มยุหิ เทหิ เตเบว สนุชาย อุปชฺฌาเยน เปลิโตมฺหิติ วุตเต
อมูหากิ สมุมาสมพุทธุสสุส เกสธาตฺโย มม สนุติเก นตฺถิตฺติ อาท ฯ (๒๖๕๒)

วุตเต เอมมาท ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ เนื่องจากมีกริยาคุมพากย์อยู่แล้ว

รูปแบบฉันทลักษณ์ที่ปรากฏในคัมภีร์นลาฎฐาคูวังสะ

คัมภีร์นลาฎฐาคูวังสะ เป็นงานประ เภทวิมิสสะ^{๑๑} ซึ่งเป็นการรจนาผสม
กันระหว่างร้อยแก้วและร้อยกรอง เฉพาะร้อยกรองผู้รจนาใช้ฉันท ๘ ชนิด แต่ง
สรุปเรื่องเป็นตอน ๆ สลับกันไป รวมได้ ๘๐ บท ท่านผู้รจนาใช้ปรัชยาวัตร
ฉันทมากที่สุด รองลงมาเป็นอุปชาติฉันท ชคติฉันท อินทวังสฉันท วังสัฎฐฉันท
อินทวิเชียรฉันทและอุเปนทวิเชียรฉันท ตามลำดับ ก่อนวิเคราะห์ลักษณะฉันทที่
ปรากฏในคัมภีร์นลาฎฐาคูวังสะนี้ ผู้วิจัยของกล่าวถึงประ เภท คณะฉันท ลักษณะ

^{๑๑} พระสังมรักจิตสามี, สุโพธาลังการ, แปลโดย นาวาอากาศเอกแยม
ประพัฒน์ทอง(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๑๒) หน้า ๑๐.

พยางค์ที่เป็นครุ-ลหุ ส่วนประกอบกฎเกณฑ์ของฉันท ที่ปรากฏในคัมภีร์วุดโตทัย^{๑๑} สัททনীติ และพาลาวตาร เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจลักษณะฉันท ที่ปรากฏในคัมภีร์นลาภูธาคูวังสะต่อไป

คัมภีร์วุดโตทัยได้แสดงฉันทไว้ ๑๐๘ ชนิด แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ฉันทวรรณพฤติ มี ๘๓ ชนิด เป็นฉันทที่กำหนดจำนวนอักษรหรือจำนวนคำในบาทหนึ่ง ๆ
๒. ฉันทมาตราพฤติ มี ๒๕ ชนิด เป็นฉันทที่กำหนดมาตราคือจำนวนครุ-ลหุ ในบาทหนึ่ง ๆ^{๑๒}

คณะของฉันท

ในคัมภีร์วุดโตทัย คณะหมายถึงกลุ่มอักษรหรือคำที่มี ๓ พยางค์ มีเสียงหนัก-เบา ในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน บางคณะเป็นครุล้วน บางคณะเป็นลหุล้วน บางคณะครุอยู่หน้า บางคณะลหุอยู่หน้าเป็นต้น มี ๘ คณะ ท่านแสดงไว้เป็นคาถาดังนี้

^{๑๑} คันธสารภิกขุ. วุดโตทัยปกรณ์แปล. (ลำปาง: วัดท่ามะโอ, ๒๕๒๗) หน้า๒๑(อค์สำเนา)

^{๑๒} พระเทพปริยัติโมลี. หลักการแต่งฉันทภาษามคธ ป.ธ. ๘.. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๒) หน้า ๕

สหพพคฺลา มฺนาทิกลหุ ภูยามชฺณตฺครุ ชสา
มชฺณตฺลา รเตเตฏฐ คณา โค ครุ โล หลุ ๖^{๑๑}

คำแปล คณะ ๘ คณะนี้ คือ ม คณะเป็นครุล้วน น คณะเป็นหลุล้วน
ภ คณะมีครุอยู่ต้น ย คณะมีลหุอยู่ต้น ช คณะมีครุอยู่กลาง
ส คณะมีครุอยู่ท้าย ร คณะมีลหุอยู่กลาง ต คณะมีลหุอยู่ท้าย
ค ก็คือ ครุ ล ก็คือ หลุ

ส่วนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนครุ - หลุ ท่านแสดงไว้ในอีกคาถาหนึ่งว่า

สํโยคาทิ จ ทีโฆ จ นิคฺคหิตฺปโร จ โย
ครุ วฺงโก ปาทนฺโตว รสุโสณฺโณ มตฺติโก ลฺลฺลฺ ๖

คำแปล อักษรแรกของสังโยค ๑ อักษรเป็นทีมะ ๑ อักษรมีนิคคหิต
ข้างหลัง ๑ ชื่อ ครุ อักษรที่อยู่สุดบาทก็ชื่อ ครุ โดยอ้อมได้บ้าง
อักษรอื่นที่มีเสียงสั้น มีมาตราเดียวชื่อ หลุ โดยตรง

คำว่า วฺงโก ที่ปรากฏในคาถาบาทที่ ๓ แปลว่า โค้ง, งอ ปราชญ์
ทางภาษาวาสิตีความว่า เป็นลักษณะที่ "โค้ง" เหมือนพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว หรือที่
แปลว่า "งอ" ท่านตีความว่า เป็นลักษณะที่งอเหมือนคัมพู ส่วนอฺชฺ แปลว่า ตรง
ท่านตีความว่า "ตรง" เหมือนไม้เท้า ดังนั้น ในการแสดงสัญลักษณ์ของครุ-หลุ

^{๑๑} คันธสารภิกขุ, วุดโตทัยแปล, หน้า ๒๓

ท่านจึงใช้ ๖ แทนครุ และใช้ ๗ แทนลหุ เช่น สหุพญญ เป็นครุล้วน ใช้สัญลักษณ์
 ... สุมุณี เป็นลหุล้วน ใช้สัญลักษณ์ ... หากพิจารณาตามนี้ จะเห็นว่า ท่าน
 ใช้สัญลักษณ์ตามความคิดว่า "โค้ง, งอ" หรือ "ตรง" จากคำว่า วงฺโก แต่บาง
 ครั้งท่านใช้ตัวเลขแทน คือ ๑ แทน ลหุ ๒ แทน ครุอย่างหลังนี้ ท่านมุ่งเอา
 จำนวนมาตราเป็นเกณฑ์ คำใดที่เป็นเสียงสั้น ท่านนับเป็น ๑ มาตรา คำใด
 ที่เป็นเสียงยาว มีพยัญชนะสังโยค เป็นที่ระ ท่านนับเป็น ๒ มาตราในการตรวจ
 ชำระครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวเลขกำหนดครุ-ลหุ ดังนั้น คณะทั้ง ๘ จะเป็นสัญลักษณ์ดังนี้

๑. ม คณะ	มี ๓ พยางค์	เป็นครุล้วน	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๒๒๒
๒. น คณะ	มี ๓ พยางค์	เป็นลหุล้วน	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๑๑๑
๓. ภา คณะ	มี ๓ พยางค์	มีครุต้น	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๒๑๑
๔. บ คณะ	มี ๓ พยางค์	มีลหุต้น	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๑๒๒
๕. ช คณะ	มี ๓ พยางค์	มีครุกลาง	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๑๒๑
๖. ส คณะ	มี ๓ พยางค์	มีครุท้าย	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๑๑๒
๗. ร คณะ	มี ๓ พยางค์	มีลหุกลาง	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๒๑๒
๘. ต คณะ	มี ๓ พยางค์	มีลหุท้าย	ใช้สัญลักษณ์ว่า	๒๒๑ ^{๙๙}

ตั้งที่กล่าวไว้แต่ต้น ในคัมภีร์นลาภธาตุวงสะผู้รจนาใช้ฉันท ๕ ชนิด
 ในที่นี้จะกล่าวถึงชื่อฉันท กฏข้อบังคับของฉันทที่ใช้ในคัมภีร์นี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้

^{๙๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓ - ๑๕

๑. ปรัชญาวัต

คาถาหนึ่งประกอบด้วย ๘ คณะฉันท กับ ครุ หลุลอย ๘ คำ รวม ๓๒ คำ ในแต่ละบาทมีอักษรบาทละ ๘ อักษร ไม่มีการกำหนดครุ หลุในอักษรต้นบาท และปลายบาท แต่มีการกำหนดว่า ในบาทที่ครึ่งบาทแรก คณะที่ติดตามอักษรต้นบาทจะต้องไม่เป็น ส คณะ และ น คณะ ในครึ่งบาทหลังจะต้องเป็น บ คณะ ในบาทคู่ ครึ่งบาทแรก คณะที่ตามอักษรต้นบาทจะต้องไม่เป็น ส คณะ และ น คณะ เช่นเดียวกัน และในครึ่งบาทหลังมีการกำหนดให้เป็น ช คณะ

	_ บ _		_ ช _
ข้อบังคับ	๐ ๐ ๐ ๐ ๑ ๒ ๒ ๐	๐ ๐ ๐ ๐ ๑ ๒ ๑ ๐	
	ห้าม ส-คณะ และ น-คณะ	ห้าม ส-คณะ และ น-คณะ	
	_ บ _		_ ช _
	๐ ๐ ๐ ๐ ๑ ๒ ๒ ๐	๐ ๐ ๐ ๐ ๑ ๒ ๑ ๐	
	ห้าม ส-คณะ และ น-คณะ	ห้าม ส-คณะ และ น-คณะ	

ตัวอย่าง สมุทฺตมฺคฺลํ สุตฺตํ ฐมฺมํ สงฺฆํ อนุตฺตรํ
 นมสฺสึตฺวาน วกฺขามิ ธาตุวสฺสฺปกาสนํ ฯ (๕)

ในคัมภีร์นี้ รจนาดด้วยปรัชญาวัต ฉันท ๖๖ คาถา

๒. อุปชาติฉันท

ชื่อของฉันทนี้หมายถึงการเกิดผสมกับคาถาใกล้ชิด ๒ คาถา คือ อินทรวีเชียรและอุเปนทรวีเชียร บาทหนึ่งมี ๓ คณะฉันท กับครุ ๒ คำ รวม ๑๑ อักษร บาทที่ ๑ และบาทที่ ๔ เหมือนอุเปนทรวีเชียร บาทที่ ๒ และ บาทที่ ๓ เหมือนอินทรวีเชียรฉันท คัมภีร์นี้ รจนาคด้วยอุปชาติฉันท ในบทที่ ๙, ๑๓, ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๓๓, ๓๕, ๓๘

ข้อบังคับ

ช	ค	ช	ครุ	ครุ
๑๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒
ค	ค	ช		
๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒
ช	ค	ช		
๑๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒
ค	ค	ช		
๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒

ตัวอย่าง

สยมภูษาณ	วิคคยห	ธมมี
ทุกข์	อนนต	สกล
สมาชฌานาภิรโต	ยสสุสี	
คโต	วินาส	ปวโร
		มเหสี (๑๔๗๙)

จะเห็นได้ว่า ในบาทที่ ๑ เป็น อุเปนทรวีเชียร

" ๒ " อินทรวีเชียร

" ๓ " อินทรวีเชียร

" ๔ " อุเปนทรวีเชียร

๓. อินทรวีเชียรฉันท

หมายถึงฉันทที่มีครุ มีลีลาเหมือนสายฟ้า เพราะมีคณะเรียงกัน ๒ คณะ ฉันทชนิดนี้เป็นเอกาทสักรฉันท บาทหนึ่งกำหนดคำให้มี ๑๑ อักษร (คำพยางค์) เวลาแต่งกำหนดคำให้แต่งบรรทัดละ ๑ บาท เรียงไปจนครบ ๔ บาท จึงเป็นคาถาหนึ่ง และกำหนดคณะที่ใช้ ๓ คณะ คือ ต ต ช และครุลอย (ครุที่ไม่นับเข้าเป็นคณะ) ๒ อักษรสุดท้ายของทุกบาท มีมติ ๕ - ๖ คือเวลาสวดท่านองให้หยุดที่อักษรที่ ๕ และหยุดครั้งต่อไปอีก ๖ อักษร คือตัวสุดท้ายของบาท ตรงกับอินทรวีเชียรฉันทใน สันสกฤต เพราะมี ต-คณะ ๒ คณะ เรียงกัน บาทหนึ่งมี ๓ คณะ และครุ ๒ คำ รวม ๑๑ อักษร เป็นฉันทที่ชวนให้เปล็ดเปล็น บึมบ๋มแจ่มใจ

	ต	ต	ช	ครุ	ครุ
ข้อบังคับ	๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒
	๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒
	๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒
	๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒	๒

เช่น

เอวี่ หี โส นาคทีปี่ อุเปโต

มาราภิกุ สหพวิฑู สุเมโธ

ทเมตุวา นาเค กรุณาย วุฏฐิโต

คนตุวา วลี เซตวเน มุณินุโท (๑๗๐)

บทนี้มีผิดคณะฉันท วลี ควรเป็น วลี แต่จะทำให้เนื้อความผิดไป ท่านผู้แต่งมุ่งรักษาเนื้อความมากกว่ารูปแบบทางฉันทลักษณ์ จึงใช้ วลี

๔. สัทธาฉันท

ฉันทนี้มี ๒๑ อักษร ในบาทหนึ่งมี ๗ คณะฉันท มีระเบียบข้อบังคับ
ตรงกับสัทธาฉันทในสันสกฤต ในคัมภีร์นี้ รจนาดด้วยสัทธาฉันทในบทที่ ๑๔

ข้อบังคับ	ม	ร	ภ	น	ย	ย	ย
	๒๒๒	๒๑๒	๒๑๑	๑๑๑	๑๒๒	๑๒๒	๑๒๒
	๒๒๒	๒๑๒	๒๑๑	๑๑๑	๑๒๒	๑๒๒	๑๒๒
	๒๒๒	๒๑๒	๒๑๑	๑๑๑	๑๒๒	๑๒๒	๑๒๒
	๒๒๒	๒๑๒	๒๑๑	๑๑๑	๑๒๒	๑๒๒	๑๒๒

ตัวอย่าง

กตุวา โย โพธิญาณ วิวิธพลวรั พุชฌิตุ ปารมีโย
 สตฺเต สงฺเขยฺยปฺญเณ อปริमितกเว อุตฺตริตฺวา สฺมคฺคํ
 อาโรเปตฺวาน สิมํ อริยสิวปทํ อจฺจุตํ สีติภาวํ
 ปตุโตะ โส ชาตีปรํ นิฉิลปทหนํ ทุกฺกรํ การยิตฺวา (๖๕๐)

๕. ฉันทผสม (มีสกคาคา)

ฉันทนี้ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับของหลักวิชาฉันท แต่เป็นการนำ
 ฉันทชนิดต่าง ๆ มาแต่งในบทหนึ่ง ๆ ทั้งนี้เป็นการแสดงความสามารถของผู้
 รจนาคัมภีร์นลาฎฐาคูวังสะปราชญฉันทชนิดนี้ในบทที่ ๑๐, ๒๔

๑. ใช้สันตคิลกฉันท กมลฉันท อินทรวีเชียรฉันทและอุเปนทรวีเชียร
 ฉันทในบทที่ ๑๐

ข้อบังคับ	๒๒๑	๒๑๑	๑๒๑	๑๒๑	๑๒๑	๒๒
	๑๑๒	๑๒๒	๑๑๒	๑๒๒		
	๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒๒		
	๑๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒๒		

ตัวอย่าง   เอว์ หิ โส ทสพลปิ วิหีนดาโม
 บมกสูส สาลาบ นิปชชี่ มชฺเฌ
 กตุวาน สญญมฺหิ อนุภูทหานัน
 สอิทธิยา มารมฺขํ ปวิฏฺฐู (๔๗๑)

ในบาทที่ ๑ เป็นวสันตคิลกฉันทบาทที่ ๒ เป็นกมลฉันท บาทที่ ๓ เป็น
 อินทวิเชียรฉันท บาทที่ ๔ เป็นอุเปนทวิเชียรฉันท

๒. ในบทที่ ๒๔ ใช้ อินทวังสะ ในบาทที่ ๑, ๒ วังสัฏฐะในบาท
 ที่ ๓, ๔

ข้อบังคับ	ค	ค	ช	ร
	๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒๑๒
	๒๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒๑๒
	๑๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒๑๒
	๑๒๑	๒๒๑	๑๒๑	๒๑๒

ตัวอย่าง   กลุยามมคฺคฺมุหิ ปติฏฺฐิตา ชนา
 ทานาทีปฺญฺญาณี กโรนฺติ สพุพทา
 จุตาจุตา สพุพชนา สุมานสา
 คตา อเสสํ สุกฺตี สุเก รตา (๑๑๒๕)

หลักเกณฑ์ในการเลือกคำ

ในการตรวจชำระครั้งนี้ ผู้วิจัยถือฉบับ ร๑. เป็นหลัก เพราะจารึกผิด และตกน้อย อ่านง่าย มีเนื้อหาสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยใช้หลักในการเลือกดังนี้

๑. ถ้าแต่ละฉบับแปลได้ความหมายเหมือนกัน แต่ใช้ศัพท์ต่างรูปกัน ผู้วิจัยจะถือตามที่ปรากฏส่วนใหญ่ เป็นหลักในการเลือกคำนั้น ๆ

๒. ในกรณีที่ใช้คำต่างกัน แต่ส่วนใหญ่ผิดจากพจนานุกรมหรือแปลไม่ได้ความ ถึงจะมีคำถูกอยู่เพียงฉบับเดียวก็เลือกเอาคำนั้นมาใช้

๓. ในกรณีที่ใช้วิภคติมิตทั้งของไทย ลังกาและพม่า ผู้วิจัยจะใช้ตามนั้น ด้วยถือว่าเป็นความนิยมของแต่ละสมัย

๔. รูปคำภาษาบาลีที่ตรวจชำระในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยถือตาม ปทานุกรมบาลี ไทย - อังกฤษ ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ, Pali-English Dictionary ของ Rhys Davids และ William Stede และ Dictionary of the Pali Language ของ Robert Ceasar Chiders ส่วนรูปศัพท์ภาษาไทย ยึดถือตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นหลัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย